

Csak természése

Aranyombos Telkibányát, a hajdanvolt virágzó bányavárost és környékét a középkori leírások roppant erdőségekkkel, gazdag aranybányákkal jellemezték. Az arany- és ezüstbányák mára kiapadtak, a roppant erdőség azonban – hála sok-sok erdészgeneráció lelkiismeretes munkájának – megmaradt, és folyamatosan gyarapodik. Ennek a varázslatos örökségnek a fenntartásáról, a Zemplén északnyugati szegletében az ÉSZAKERDŐ Zrt. Telkibányai Erdészeti Igazgatósága gondoskodik.

Hulják Péternek is szívügye a természetszerű erdőgazdálkodás

Az egykori Sátorhegységre jellemző szabdalt domborzati viszonyok: zömében magas, vulkanikus eredetű hegykúpok, meredek, sokszor sziklás-köves hegyoldalak és szűk patak völgyek alkotják a hegység északnyugati és központi, magasabb fekvésű tömbjét, ahol az erdészet főként bükkös, kisebb részt kocsánytalan tölgyes, gyertyános-tölgyes és lucfenyves erdőállományokkal borított erdőterületen gazdálkodik. „Az erdő valójában az unokáink öröksége, ahogyan azt erdőgazdaságunk jelmondata és filozófiája is megfogalmazza. Egy bonyolult működésű élő rendszer, mely egyúttal nagyon komoly értéket, nemzeti vagyont is képvisel, számtalan, pénzben nem kifejezhető funkciója pedig a bolygó fennmaradását és az emberi életminőség javulását szolgálja. A felelős és tartamos erdőgazdálkodás napjainkban azt jelenti, hogy úgy próbálunk az erdő által nyújtott javakhoz (pl. faanyaghoz) hozzáférni, hogy közben az erdő önfenntartó és önszabályozó működésének rendszere minél kevésbé sérüljön” – magyarázza Hulják Péter erdészeti igazgató, aki gyermekkorától szereti és járja a Zempléنت. Az erdő és szakma

iránti vonzalmát édesapjától örökölte: Hulják József erdőmérnök ugyanitt, a Telkibányai Erdészetben kezdte szakmai pályafutását és később ugyanez a terület volt évtizedeken át erdőfelügyelői körzete.

Telkibánya erdőterületei a regéci uradalom részeként a 17-19. században a Rákócziak, majd a Trautson és a Bretzenheim családok tulajdonában voltak. Az összefüggő erdőtömb kettéosztásával a 19. század második felében létrejött az úgynevezett Felső- és Alsó-erdő. Előbbi – többszöri öröklés után – 1922-ben Csajka Endre és társai tulajdonába került, akik ott birtokosságot alakítottak. Utóbbit 1910 után különböző fakereskedők adták-vették, míg végül 1928-ban gróf Károlyi Imre, az Angol-Magyar Bank elnökének tulajdona lett, aki egészen 1943-ig intenzív erdőgazdálkodást folytatott a területen. Abban az időszakban épült a ló- és gőzüzemű, keskeny nyomtávú erdeivasút-hálózat, ami gyorsan és olcsón szállította a kitermelt faanyagot a gönci vasútállomásra.

1945 után került állami tulajdonba az itteni erdőterületek nagyobbik része, me-

tesen

lyet először a Hernádvölgyi Állami Erdőgazdaság, később a Zemplénhegységi Állami Erdőgazdaság, majd pedig az ÉSZAKERDŐ Zrt. jogelődje, a miskolci székhelyű Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság kezelte.

Az erdészeti igazgatóság szakmai tevékenysége csaknem 5000 hektárra terjed ki. Az idegenhonos, pusztuló lucfenyvesek szerkezetátalakítása – melynek során a nagy kiterjedésű, elegyetlen, egy fajtából álló fenyves monokultúrák helyén őshonos fajokból álló elegyes, vegyeskorú erdőállományokat hoznak létre – éppúgy az erdészet feladatai közé tartozik, mint a Sertéshegyi erdőrezervátum védőzónájában, vagy az erdészet területének mintegy harmadát kitevő, fokozottan védett területeken folyamatos erdőborítást biztosító szálalóerdők gondozása. *„A szívemhez az itt folytatott természetközeli, természetyszerű erdőgazdálkodás áll legközelebb. Olyan stabil erdőállományokat próbálunk kialakítani, melyek szerkezetükben és működésükben a természetes állapot jegyeit viselik magukon”* – tette hozzá az igazgató.

A fenyvesek fokozatos eltűnése a globális klímaváltozás miatt sajnálatos és elkerülhetetlen folyamat Magyarországon. A lucfenyvesek télen-nyáron szép haragoszöld színének szemet gyönyörködte-

Királykúti jegesbarlang

Hazai viszonylatban egyedülálló, évről évre megismétlődő természeti jelenség színhelye az a felhagyott középkori bányavárat, mely Mátyás király kútja fölött, a Király-hegy oldalában található. Különleges geológiai és mikroklímatis tényezők összhatásának eredményeként sajátos jégképződmények, aljazaton cseppkő módjára növekedő jégbabák, mennyezetről lelógó méretes jégcsapok, és a bányavárat ácsolatán megjelenő szabályos szerkezetű jégkristályok figyelhetők meg januártól május végéig a hideg barlangban.

A változatos erdőszerkezet szép is, hasznos is

Gonyakúti kulcsosház

Településektől távol, erdő szélén, forrás mellett, egy hatalmas duglászfenyő jótékony árnyékában áll a Telkibányai Erdészet közkedvelt kulcsosháza: Gonyakút. Az egykori erdészházból kialakított erdei szálláshely ideális bázisa a nomád romantikát kedvelő, elvonulásra és feltöltődésre vágyó – nem csak bakan-csos – turistáknak.

A gönci pálos templom és kolostor maradványa

tő látványában – nagyon úgy tűnik – a következő generációknak már nem lesz része. A fenyves állományok helyére ültetendő bükkcsemeték nagyobbik részét csemetekertben termeli meg a Telkibányai Erdészet, melyek a beteg fenyőállományok teljes letermelését követően, égetéses vágástakarítás és kézi talajelőkészítés elvégzése után kerülnek be a katonás rendben kialakított padkasorokba. Ez az úgynevezett mesterséges erdősítés nagyon költséges és időigényes munka, és az utóbbi években egyre kevesebben vállalkoznak a szakszerű elvégzésére.

Az erdő valójában az unokáink öröksége

Őshonos fafajokból álló erdőkben szerecsére ilyen munkára nincs szükség, mert az idős fákon megtermett és talajra hullott makkokból, magokból jön létre a fiatal erdő, ha a természetes újulat megmaradásának feltételei megfelelőek. A százéves kort megközelítő bükkös és tölgyes állományokban manapság leginkább szálalóvágásos erdőfelújítást alkalmaz az erdészet: egy-egy erdőrészletben 40-50 évre is elnyújtva, a természetes folyamatokra alapozva, csoportokban –

szakszóval lékekben – termelik le az idős, vágásérett anyaállományt. Ezáltal a korábbiaknál vegyesebb korszerkezetű, állékonyabb, az időjárás és klímaváltozás viszontagságainak jobban ellenálló, természetesen erdőket hoznak létre. Az erdőgazdálkodás mellett természetesen vadgazdálkodással is foglalkoznak az erdészet szakemberei. Éves szinten megközelítőleg 200 nagyvad elejtése szerepel a szakmai tervekben. Az ágazatnak az utóbbi években újabb és újabb kihívásokkal kellett szembenéznie. A nagyvadállományt, főként a muflont az évekkel előttről visszatelepedett farkasok növekvő populációja zsákmányolja látványosan, a korábbi bőséges vaddisznóállományt pedig a két éve jelenlévő afrikai sertéspestis napjainkra szinte teljesen eltüntette. A hazai erdők királyának tartott gímszarvas állományát a kárpáti vérvonal teszi igazán különlegessé a térségben. Kiemelt vadgazdálkodói feladat ennek a genetikai állománynak a megőrzése és erősítése.

„Az ÉSZAKERDŐ Zrt. legkisebb erdészete nem csak szakmai láttnivalókban bővelkedik: számos botanikai, zoológiai és geológiai érték, valamint ipar- és kultúrtörténeti emlék található az erdőterületen. Hazánk legrégebbi, több mint fél évszázada folyamatosan lakott szirti sas fészkelőhelye, majd egyetlen nemesopál-lelőhelye, egyik legrégebbi vízduzzasztó gátjának maradvá-

nya és Magyarország legnagyobb légikatasztrófájának helyszíne is mind-mind az itteni erdők mélyén rejtőzik” – árulta el Hulják Péter.

A Dobogó-hegy oldalában épült, a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére felszentelt gönci pálos templom és kolostor romja, valamint a tőle néhány kilométerre található, 13. századi Amadé-vár maradványa – mely Aba Amadé nádor hányatott sorsú főúri sasfészke volt egy szinte megközelíthetetlen sziklagerinc tetején – a környék legizgalmasabb látnivalói közé tartozik. A Szent Erzsébet út, illetve a piros jelzésű turistaút mentén, Telkibányától alig 3 kilométerre található pálosrendi kolostor és templom együttesét feltehetően a 14. század közepén építtette Nagy Lajos király. A gótikus stílusú egyhajós templom szentélyéhez északról csatlakozik a torony romos maradványa. Kicsiny kolostor volt a hozzátartozó gazdasági és lakóépületekkel. A történelem viharai miatt nem sokáig működött: 1530 körül feldúlták és kifosztották, onnantól kezdve indult pusztulásnak. Az erdei pihenőhelyek, emlékhelyek, források és turisták által látogatott egyéb kirándulóhelyek fenntartása és üzemeltetése szintén hozzátartozik az igazgatóság által ellátott közfeladatokhoz.

V. I. – H. P.